HELGI ÞORGILS FRIÐJÓNSSON

759.1
Hel
1.e.

HELGI ÞORGILS FRIÐJÓNSSON

LISTASAFN REYKJAVIKUR
KJARVALSSTAÐIR, 1989

Í lok 8. áratugarins beindust augu manna aftur að málverkinu, sem legið hafði í láginni um nokkurt skeið. Ungir listamenn tóku til við að mála hlutlægar myndir, hlaðnar tilfinningu, og myndefni sem sýndi skýr tengsl við menningar- og félagslegt umhverfi þeirra. Málarar, sem lengi höfðu ræktað persónulegt málverk, voru uppgötvaðir og verk eldri meistara, líkt og De Chirico og Picabia, voru endurmetin og þeir hafnir til vegs og virðingar í nýju samhengi. En þótt Nýja málverkið, eins og það er gjarnan nefnt, hafi oft til að bera sterka skírskotun til lista- og menningarsögunnar, býr í því annar tónn. Hér er ekki lengur að finna sjálfsöryggi og vissu, sem einkennt hefur vestræna listsköpun, heldur eru hinir ungu listmálarar meðvitaðir um menningar- og sálfræðilega sundrung mannsins nú á tímum. Listamaðurinn er ekki hinn fullkomni og sérstæði skapandi, heldur er hann hluti af margbrotinni menningararfleifð sem ávallt stendur milli hans og listaverksins.

Helgi Þorgils Friðjónsson vakti strax mikla athygli og umtal er hann kom fram á sjónarsviðið í íslenskri myndlist í lok 8. áratugarins. Hann var þá einn af fáum íslenskum listamönnum af yngstu kynslóðinni sem hélt sér við hefðbundin efni og aðferðir í málverkinu. Því er ekki að neita að konseptlistin, sem var alls ráðandi víðast hvar á þessum tíma, hafði afgerandi áhrif á myndhugsun listamannsins er hann dvaldi við nám í Hollandi á árunum 1976-79. Þótt Helgi legði stund á málaralist, gekk hann á engan hátt inn í þann formalisma sem ríkt hafði í íslensku málverki um áratuga skeið. Hugmyndin eða myndefnið hefur ávallt gegnt jafn stóru hlutverki og hin formræna útfærsla í verkum hans. Verk Helga eru í hæsta máta vitsmunaleg, jafnframt því sem listrænt næmi hans hefur alið af sér nýja og persónulega fagurfræðilega sýn innan málverksins.

Helgi Þorgils hefur verið óvenju afkastamikill listamaður. Hann hefur þroskast hratt, en hann hefur alla tíð verið sjálfum sér samkvæmur þótt breytingar í list hans hafi verið örar. Í fyrstu tekur hann mið af hefðbundnum listamönnum á borð við Picassó, teiknar mikið og leitar nýrra leiða innan málverksins. Allt virðist gerast í teikningunni á þessum tíma. Hann lætur gamminn geisa og á pappírnum framkallast *hugmyndir* af mannfólki og furðuverum, oft í annarlegu ástandi. Þessi óvenjulegu myndefni minna um margt á ýmsar "fantastískar" myndgerðir (surrealisma, art fantastique, o.s.fr.) en vísa þó umfram allt til aldagamallar, norrænnar myndhefðar, þar sem öll rökrétt tilvísun er virt að vettugi og myndskipan og formskrift ræðst af hugarflugi listamannsins. Þessar sérkennilegu samsetningar listamannsins hafa enntremur haft sínar broslegu hliðar, án þess að það sé beint ætlun listamannsins.

Á síðastliðnum árum hefur dregið úr sjálfstæði eða gildi teikningarinnar í verkum Helga og persónurnar orðið móttaðri og jafnvel holdlegri, jafnframt því að nú fer minna fyrir ærslum og gáskafullum leik á léreftinu. Sterkar andstæður lita og hrá efnismeðferð hefur vikið fyrir fágaðri vinnubrögðum og mildari litatónum. Ögrandi figúrur og storkandi ástand hefur vikið fyrir því dulda. Í þessum verkum ríkir undarleg kyrrð. Hvítleitar persónur, oft í furðulegum stellingum, ýmist sitja eða standa út í blíðri náttúrunni. Aðrar svífa um í rýminu. Á meðal þeirra eru börn og hálfmennskar figúrur. Við tökum eftir uppstilltum girnilegum ávöxtum og undurfögrum smáblómum. Dýrin leika frjáls. Engin atburðarás, engin verknaður, aðeins himneskur friður í goðsögulegu tímaleysi.

Helgi Þorgils Friðjónsson hefur kunnað að skapa persónulegan og sérstæðan myndheim þar sem lífið virðist í fullkomnu jafnvægi. Í fyrstu fær áhorfandinn það á tilfinninguna að allt og allir lúti klassískri rósemi í fjarlægu, fyrirheitnu landi, sem þó minnir um margt á íslenska náttúru. Mjúkar, bogadregnar línur í landslagi og mildir litatónar: grænir, brúnir, bláir og hvítir, sem ganga hver inn í annan, gefa landinu unaðslegt yfirbragð. Blítt veðrið eða veðurleysið undirstrikar þessa friðsæld. Upphafnar, hvítar (hreinar) persónur gefa ekkert upp um innri veruleik, heldur aðeins *eru* í þessum sælunnar reit, sem hefur að geyma fjölmargar tilvísanir í menningarsöguna; ker og vasar tákna menningu og mannlega tilvist og bera veigar sem vitna um allsnægtir. Hin jafna birta minnir á endurreisnarmálverk, líkt og hvítir líkamar og samspil þeirra við ávexti, hlaðna táknrænni merkingu. Vettvangur myndefnisins virkar oft líkt og leiksvið utan við rými okkar og tíma, þar sem manninum eru engin takmörk sett. Öllum virðist lynda saman: furðuverum, mannfólki og dýrum. Fuglinn, sem birtist í mörgum myndum Helga, flýgur frjáls, frjáls líkt og maðurinn virðist vera í þessum paradísarheimi.

Við nánari kynni kemur þó í ljós að ekki er allt sem sýnist og smám saman opnast myndin, veröldin umhverfist og efinn lægir sig um huga áhorfandans. Handan við látlaust og heillandi yfirborð myndarinnar, miðast allt að því að ögra og riðla þessu himneska ástandi. Myndbyggingin er fallvölt; þó svo að hún hafi yfir sér hefðbundna festu og ró þá er hún hvergi njörvuð

niður í lárétta og lóðrétta krafta eða pýramídaform. Hún er opin og hverful og ýtir þannig undir þann óróleika sem vex fram við lengri kynni og rækilegri skoðun. Smám saman rennur upp fyrir áhorfendum að lítil sem engin tengsl eru á milli fólksins í myndrýminu; aðeins örlítil snerting finnst í fáeinum myndum. Augu manna mætast ekki og oft er líkt og þeir viti ekki hver af öðrum. Áhorfandinn skynjar þrúgandi einsemd mannsins, sem er lokaður inni í eigin teikningu, en línuáherslan, sem alla tíð hefur einkennt myndgerð Helga, undirstrikar aðgreiningu manna í milli og milli mannsins og náttúrunnar. Og þrátt fyrir nektina og nálægð karls og konu er mannleg náttúra - kynhvötin - víðs fjarri. Og jafnvel börnin, sem gætu verið líkt og ávextir ástarinnar, eru, þegar betur er að gáð, ekki börn heldur aðeins smækkað fullvaxta fólk. Og í þessari kynlausu veröld virðast líkamar karls og konu oft furðu líkir. Allt er gert til að draga úr kynferðislegri ögrun, andstæðunum milli kynjanna. Þannig er einangrun mannsins ítrekuð.

Ummyndaðir líkamar fólksins rjúfa alla samsvörun við áhorfandann. Hefðbundin hlutföll og líkamsbygging eru höfð að engu til að þjóna listrænum ásetningi listamannsins og til að skapa einangraðan myndheim.

Hér erum við komin að megin inntaki verka Helga Þorgils: einsemd mannsins. Þrátt fyrir að allt virðist lifa í fullkomnu samræmi og fegurðin sé æðsta takmark listaverksins, er margt sem styrkir þann undirtón sem fjallar um einangrun mannsins. Fólkið í verkum Helga á lítið sem ekkert sameiginlegt. Það er innhverft, aldurslaust og við erum í vafa um hvort það deili með sér sama rými. Fólkið starir mót áhorfendum innantómu augnaráði líkt og það sé fast í eigin hugrenningum og búið að missa tengsl við umhverfið. Og áhorfandinn skynjar ónotatilfinningu sem við getum í raun fundið í flestum verkanna. Alls staðar mætum við sama ástandi, þessum tómleika og tilgangsleysi, sem ýtir manninum lengra og lengra í átt til fáránleikans. Og þessi upplifun áhorfandans á einangrun mannsins styrkist og verður enn átakanlegri andspænis myndum þar sem hálfmennskar verur eru lokaðar inn í furðulegum líkömum sínum.

Í myndum Helga ríkir þögnin. Mannfólk og furðuverur standa andspænis áhorfendum líkt og þær hafi glatað einhverju, kannski sögunni, menningunni eða trúnni á eigin tilgang og eftir stendur miskunnarlaus og þrúgandi efinn.

Gunnar B. Kvaran

Painting enjoyed a revival of attention as a medium of art at the end of the 1970s, after a relative lull. Young artists began painting objective works of art which were charged with emotion and whose subject mattter showed a clear relationship to its cultural and social environment. Painters were discovered who had long cultivated a personal element in their art, and the works of earlier masters such as De Chirico and Picabia were re-appraised and acclaimed in a new context. But while often containing a strong historical reference to art and culture, the New Painting, as it is often called, was possessed of a different tone. It no longer contains the self-confidence and certainty which has been characteristic of the Western artistic tradition. Rather, these young artists were conscious of the cultural and psychological disintegration of man in the present age. The artist is not the perfect, unique creator, but part instead of the complex cultural heritage which always stands between him and the work
of art.

From the moment of his debut on the Icelandic art scene in the late 1970s, Helgi Thorgils Fridjónsson attracted a great deal of interest and discussion. He was one of the few Icelandic artists from the emerging generation who confined himself to traditional subjects and techniques in his painting. It cannot be denied that the ubiquitous Concept Art of this period exerted a decisive influence on his artistic ideas during his studies in the Netherlands from 1976-79. Even though he was engaged in the medium of the painting, Fridjónsson in no way subscribed to the formalism which had dominated Icelandic painting for several decades. The idea or pictorial subject has always played as large a role as its formal expression in his works. Fridjónsson's works are intellectual to the highest degree, at the same time as his artistic sensitivity has created a new and personal aesthetic vision within the medium of the painting.

Helgi Thorgils Fridjónsson has been an exceptionally productive artist. He has matured rapidly, and while he has always been selfconsistent, his work has undergone sharp transformations. At first he reveals a debt to "traditional modernists" such as Picasso,placing great emphasis upon on drawing, and searching for new directions within the painting. The drawing appears to be the centre of the entire action

during this period. He gives himself free rein, and the paper fills with "inner visions" of human and imaginary beings, often in bizarre situations. In many respects these unusual subjects recall various forms of fantastic art (surrealism, art fantastique, etc.) but above all still address themselves to a centuries-old Nordic pictorial tradition in which all logical references are ignored and the artistic arrangement and formal representation are shaped by the power of the artist's imagination. These bizarre configurations have also had their ironic aspects, even though Fridjónsson says this is by no means a conscious process.

In recent years, the independence or value of the drawing has waned in Fridjónsson's work in favour of more clearly shaped, possibly more carnal characters, at the same time as frolicking and playfulness have become less obtrusive on the canvas. Strong oppositions of colours and raw application of materials have given way to more polished execution and milder hues. Threatening figures and provocative situation have given way to the mystical. In these works, a curious calm reigns. There are pale characters, often in bizarre poses, either sitting or standing in a benign world of nature. Others float across the pictorial surface, among them children and semi-human figures. We notice carefully arranged exotic fruits and stunningly beautiful small flowers. Animals run free. There is no sequence of events, no action, only heavenly peace in mythological timelessness.

Helgi Thorgils Fridjónsson has mastered the creation of a personal,unique pictorial world in which life seems to be in perfect equilibrium. Initially, the beholder feels that everything and everybody is governed by a classical tranquility in a remote promised land which in many ways still recalls Icelandic nature. Landscapes of soft, arched lines, and mild hues of green, brown, blue and white merging into each other -- these give a sensuous feel to the setting, which is underlined by the calm weather, or lack of weather. The elevated white (pure) characters reveal nothing of their inner reality, simply existing in their paradise with its countless historical significations of culture: bowls and vases symbolizing culture and human existence, and containing nectars that testify to bountifulness. The even light is reminiscent of the Renaissance painting, like the white bodies and their interaction with the fruit, charged with symbolic meaning. The setting of the painting often gives the impression of a theatrical stage beyond our dimension of space and time, in which man knows no limitations. Harmony seems to reign among all the fantastic and human beings and animals. The bird, familiar from many of Fridjónsson's paintings, flies at liberty, at liberty as man himself seems to be in this paradise.

A closer acquaintance, however, reveals that appearances are deceptive. The painting gradually unfolds, its world is transformed and doubt grips the mind of the beholder. Beyond the unpretentious and enchanting surface of the painting, everything gravitates towards threatening and disrupting this state of bliss. The pictorial structure is transient; despite its conventional stability and calmness, it is nowhere divided into vertical or horizontal forces or pyramids. It is open and transitory, kindling the feeling of disquiet which mounts with closer acquaintance and more detailed examination. Gradually the beholder realizes the virtual lack of any relation between the characters on the pictorial space; there is only a hint of physical contact in a handful of the paintings. Their eyes do not meet, and they do not seem to be aware of the others' existence. The beholder senses the oppressive loneliness of man enclosed in his own drawing, while the emphatic lines which have always characterized Fridjónsson's work reinforce the separation between individuals, and between man and nature. And despite their nakedness and the closeness of man and woman, human nature -- the sexual urge -- is absent. Even the children, who could appear as the fruits of love, turn out on closer examination not to be children at all, but rather miniature adults. In this sexless world, male and female bodies often look remarkably alike. Everything contributes to reducing the threat of sexuality, the oppositions between the sexes. Human isolation is reiterated.

The distorted human bodies cut off all sense of identification on the part of the beholder. Conventional proportions and anatomy are disregarded to serve the artistic purpose of the painter and isolate the pictorial space.

Such close scrutiny of the works of Helgi Thorgils Fridjónsson brings us to their primary content: human loneliness. Even though everythingappears to live in complete harmony and beauty to be the highest aim of art, many elements reinforce the works' undertone of lack of communication and human isolation. The characters in Fridjónsson's works have little or nothing in common. They are introspective and ageless, and we doubt whether they even share the same physical space. They stare at the beholder with empty gazes, as if trapped in their own meditations and out of contact with their environment. The beholder is aware of a sense of discomfort, which can in fact be detected in most of the works. Everywhere we

encounter the same condition, the emptiness and futility which push man farther and farther in the direction of the ridiculous. And the beholder's experience of human isolation grows more powerful and still more moving when confronted with paintings where semi-human beings are imprisoned in bizarre bodies.

In the paintings of Helgi Thorgils Fridjónsson, silence reigns. Human and fantastic beings confront the beholder as if they have lost something, perhaps history, culture or belief in their own purpose, and what remains is merciless, overpowering doubt.

Gunnar B. Kvaran

70-luvun lopussa kiinnostuttiin jälleen maalaustaiteem lajista, joka oli ollut jonkin aikaa taka-alalla. Nuoret taiteilijat alkoivat maalata figuratiivisia, tunnepitoisia kuvia ja käyttämään aiheita, jotka liittyvät kiinteästi heidän kulttuurija kauan olivat luineet persoonallisia teoksia, pääivät esiin ja De Chiricon ja Picabian kaltaisten vanhempien mestarien teokset nostettiin kokonaan uuteen arvoon. Mutta vaikka tässä ns. The New Paintingssä onkin useita piirteitä, jotka viittaavat taide- ja kulttuurihistoriaan, se on sävyltään uudenlaista. Itsevarmuus, joka on ollut tyypillistä länsimaiselle taiteelle, on poissa. Nuoret taiteilijat ovat tietoisia moernin ihmisen kulttuurillisesta ja sielullisesta rikkinäisyydestä. Taiteilija ei ole mikään täydellinen, itseriittoinen nero, vaan osa monikerroksista kulttuuriperintöä, joka on aina hänen ja hänen taideteksensa välissä.

Helgi Þorgils Friðjónsson herätti välittömästi humiota ja keskustelua, kun hän ilmestyi Islannin kuvataiteeseen 70luvun lopussa. Hän oli tuolloin yksi harvoista Islannin nuoren polven tatieilijoista, jotka eivät luopuneet perinteisistä materiaaleista ja menetelmistä. Kieltämättä konseptuaalinen taide, joka näihin aikoihinoli kaikkialla valta-asenmassa, vaikutti ratkaisevasti taiteilijan kuvalliseen ajatteluun hänen opiskellessaan Hollannissa vuosina 1976-79. Vaikka Helgi Þorgils Friðjónsson opiskelikin maalaustaidetta, hän ei suinkaan liittynyt niihin formalistisiin virtauksiin, jotka vuosikymmenien ajan olivat hallinneet Islannin maalaustaidetta. Idea tai aihe on aina ollut hänen teoksissaan yhtä tärkeällä sijalla kuin muodon avartaminen. Helgi Þorgils Friðjónssonin teokset ovat erittäin älyllisiä, mutta samalla hänen taiteellinen herkkyytensä on synnyttänyt teoksen sisälle uuden ja persoonalli sen esteettisen vision.

Helgi Þorgils Friðjónsson on ollut harvinaisen tuottelias taiteilija. Hän on kehittynyt nopeasti. Mutta hän on aina ollut johdonmukainen, vaikka hänen taiteellisessa ilmaisussaan tapahtuneet muutokset ovat olleet nopeita. Varhaistuotannossaan hän pitää Picasson kaltaisia perinteisiä taiteilijoita johtotähtenään, piirtää paljon ja yrittää siten löytää maalaustaiteen uusia ulottuvuuksia. Tällä kaudella tuntuu kaikki olennainen liittyvän piirtämisvaiheeseen. Hän päästää

mielikuvituksensa valloilleen ja paperille imlestyy mielikuvia ihmisistä ja ihmeolennoista, jotka usein ovat oudoissa tilanteissa. Nämä epätavalliset aiheet muistuttavat paljolti tiettyjä fantasiaa viljeleviä suuntauksia (surrealismi, art fantastique, jne.), mutta ennen kaikkea ne viittaavat vuosisatoja vanhaan skandinaaviseen perinteeseen, jossa lokiikan säännöistä ei juuri piitata, vaan taiteilijan mielikuvitus saa määrärä komposition ja muodon. Näistä taiteilijan omaperäisistä koosteista ei puutu koomisiakaan piirteitä, vaikkei taiteilija ole suoranaisesti tarkoittanut niitä sellaisiksi.

Viime vuosina on piirrosvaiheen itsenäisyys tai jonkinlainen itseisarvo vähentynyt Helgi Þorgils Friðjónssonin teoksissa ja hahmot ovat nyt pitemmälle muokattuja ja jopa lihallisempia. Samalla teoksissa on vähemmän kiihkeän railakasta leikittelyä. Jyrkkien värivastakohtien käyttö ja raaka materiaalinkäsittely ovat vaihtuneet viimeistelyksi ja lempeämmiksi värisävyiksi. Kiusoittelevan uhmakkaat hahmot ja aissteja kiihottavat tilanteet ovat antanneet tietä kätketyn todellisuuden kuvaukselle. Näissä teoksissa vallitsee ihmeellinen rauha. Kalpeita hahmoja istuu tai seisoo usein kummallisissa asennoissa keskellä lempeätä luontoa. Toisia leijailee ilmassa. Joukossa on lapsia ja vain puliksi ihmishahmoisia olentoja. Näemme makuhermoja kutkuttavia hedelmäsetelmia ja ihania kukkia. Eläimet kulkevat vapaina. Mitään ei tapahdu, on vain myyttisen ajattomuuden taivaallinen rauha.

Helgi Þorgils Friðjónsson on pystynyt luomaan persoonallisen ja itsenäisen kuvamaailman, jossa elämä näyttää olevan täydellisessä tasapainossa. Aluksi katsojasta tuntuu, että kaikki kuvissa ylistää klassista rauhaa etäisessä luvatussa maassa, joka paljolti kyllä muistuttaa Islannin luontoa. Maiseman pehmeät ja kaarevat ääriviivat ja rauhalliset, toinen toisiinsa maan näyttämään ihmeen kauniilta. Leppeä ilma tai ilman puuttuminen korostaa tätä rauhaa. Kuvien valkoiset (puhtaat) hahmot eivät ilmaise mitään sisäisestä todellisuudesta. Ne vain ovat tässä onnen tyyssijassa, jossa on useita viittauksia kulttuurihistoriaan: ruukut ja maljakot symboloivat kulttuuria ja ihmisen läsnäoloa; niissä on virvoittavia juomia yltäkylläsyyden merkkinä. Tasainen valo tuo mieleen renessanssin taiteen, samoin valkoiset vartalot ja niiden suhde hedelmiin, jotka ovat täynnä symbolista merkitystä. Kuvan maailma vaikuttaa usein samalla tavoin kuin ajan ja paikan ulkopuolella oleva näyttämö, jolla mitkään rajat eivär kahlitse ihmistä. Kaikkien - ihmeolentojen, ihmisten ja eläinten-välillä näyttää vallitsevan sopusointu. Lintu, joka esiintyy monissa Helgi Þorgils Friðjónssonin kuvissa, lentää vapaana. Se on yhtä vapaa kuin ihminen näyttää olevan tässä paratiisissa.

Lähemmin tarkasteltuna ilmenee kuitenkin, ettei kaikki ole sitä, miltä näyttää; kuvien maailma muuttuu levottomaksi ja epäilys valtaa katsojan mielen. Yksinkertaisen ja viehättävän pinnan alla on kaikki valjastettu uhmaamaan ja särkemään kuvien taivaallinen olotila. Kompositio on petollinen. Se kyllä henkii perinteistälujuutta ja rauhaa, mutta kuvissa ei ole lainkaan vaaka- ja pystysuoria tai pyramidinkuotoisia voimia kannattamassa sitä. Kompositio on avoin ja epävakaa, ja siten se korostaa levottomuutta, jota kuvista alkaa lähemmässä tarkastelussa aistia. Vähitellen katsoja huomaa, ettei hahmojen välillä ole juuri minkäänlaisia siteitä; vain muutamissa kuvissa on havaittavissa lähes mitätön kosketus. Ihmisten katseet eivät kohtaa ja usein näyttää siltä , etteivät he ole tietoisia toistensa olemassaolosta. Katsoja aistii omiin ääriviivoihinsa suljetun ihmisen yksinäisyyden. Ääriviivojen korostaminen, joka on aina ollut Helgi Þorgils Friðjónssonin taiteen tuntomerkki, korostaa ihmisten välistä ja ihmisten ja luonnon välistä juopaa. Ja alastomuudesta ja miehen ja naisen läsnäolosta huolimatta seksuaalisuus on poissa. Jopa lapset, jotka voitaisiin tulkita rakkauden hedelmiksi, ovat lähemmin tarkasteltuina lähinnä pikku aikuisia. Myös miehen ja naisen ruumiit näyttävät tässä sukupuolettomassa maailmassa ihmenn samanlaisilta. Miehen ja naisen vastakohtaisuudesta syntyvän seksuaalisen latauksen vähentämiseksi on tahty kaikki mahdollinen. Siten ihmisen eristäytyneisyys korostuu entisestään.

Ihmisten vartalot on muutettu sellaisiksi, etteivät ne vastaa katsojan vartaloa. Piittaamattomuus perinteisistä suhteista ja perinteisestä ruumiinrakenteesta palvelee tekijän taiteellisia intetioita ja luo eristäytueen kuvamaailman.

Nyt olemmekin päässeet Helgi Þorgils Friðjónssonin teosten pääteemaan: ihmisen yksinäisyyteen. Vaikka kaikki näyttää elävän täydellisessä sopisoinnussa ja kauneus on taideteoksen korkein päämäärä, monet seikat korostavat ihmisen eristäytyneisyydestä kertovaa pohjasäveltä. Helgi Þorgils Friðjónssonin ihmisillä ei ole juuri mitää yhteistä. He ivat sisäänpäin kääntyneitä ja iättömiä ja katsoja epäilee, jakavatko he ylipäänsä saman tilan. He tuijottavat katsojaa tyhjin silmin, ikään kuin he olisivat vajonneet omiin

mietteisiinsä ja menettäneet kosketuksen ympäristöön. Katsoja aistii pahanolontunten, jonka voi itse asiassa löytää kaikaista Helgi Þorgils Friðjónssonin teoksista. Kaikkialla me kohtaamme saman tilanteen, tyhjyyden ja päämäärättömyyden, joka työntää ihmistä yhä kauemmas erilleen kaikesta muusta. Katsoja kokee ihmisen erstäytyneisyyden yhä voimakkaammin ja traagisemmin, kun hän tarkastelee niitä kuvia, joissa puoliksi ihmishahmoiset olennot on suljettu eriskummallisiin ruumisiinsa.

Helgi Þorgils Friðjónssonin kuvissa vallitsee hiljaisuus. Ihmiset ja ihmeolennot tuijottavat katsojaa, ikään kuin ne olisivat menettäneet jotakin, ehkä histaorian, kulttuurin tai uskon omaan elämäntarkoitukseensa. Jäljellä on armoton ja ahdistava epäilys.

Gunnar B. Kvaran.

Ende der siebziger Jahre richtete sich das Augenmerk wieder auf die Malerei, um die es eine zeitlang recht ruhig gewesen war. Junge Künstler begannen, gefühlsgeladene, figurative Bilder zu malen, deren Motive eine klare Verbindung zu ihrer kulturellen und sozialen Umwelt herstellten. Man entdeckte Maler, die seit langem das Persönliche in der Malerei kultiviert hatten und Werke älterer Meister, wie die De Chiricos und Picabias, gelangten in neuem Kontext wieder zu Ruhm und Ehre. Aber obwohl die Neue Malerei, wie sie gern genannt wird, häufig einen starken Bezug zu Kunst- und Kulturgeschichte aufweist, ist in ihr auch ein völlig neuer Ton enthalten. Von dem Selbstbewußtsein und der inneren Gewißheit, die das westliche Kunstschaffen bis dahin geprägt hatten, ist hier nichts mehr zu spüren. Diese jungen Künstler sind sich im Gegenteil der kulturellen und psychischen Zerrissenheit des heutigen Menschen bewußt. Der Künstler sieht sich nicht mehr als den vollkommenen und genialen Schöpfer, sondern als bescheidenes Bestandteil eines komplexen Kulturerbes, das immer und zu jeder Zeit zwischen ihm und dem Kunstwerk steht.

Als Helgi Thorgils Fridjónsson Ende der siebziger Jahre in der isländischen Malerei von sich reden machte, fand er sogleich großen Anklang. Er war damals einer der wenigen isländischen Künstler der jüngeren Generation, der sich an traditionelle Mittel und Methoden hielt.

Allerdings ist nicht von der Hand zu weisen, daß er während seiner Studienjahre von 1976-'79 in Holland entscheidend von der damals fast überall vorherrschenden Konzeptkunst beeinflußt worden ist. Helgi Thorgils Fridjónsson hat sich, trotz formeller Kunstausbildung, in keiner Weise von dem in der isländischen Malerei seit Jahrzehnten herrschenden Formalismus beeinflussen lassen. Die Idee oder das Motiv spielt bei ihm von jeher eine gleich große Rolle wie die eigentliche Ausführung der Form. Seine Werke sind in höchstem Grade intellektuell. Gleichzeitig hat seine künstlerische Sensibilität eine neue, persönliche und ästhetische Perspektive in der Malerei eröffnet.

Helgi Þorgils Friðjónsson ist ein ungewöhnlich produktiver Künstler, der einen enorm raschen Reifeprozeß durchgemacht hat und obwohl er sich in seinen Werken immer selbst treu bleibt, ist ein häufiger Wechsel in seiner Kunst zu beobachten. Zu Beginn

mielikuvituksensa valloilleen ja paperille imlestyy mielikuvia ihmisistä ja ihmeolennoista, jotka usein ovat oudoissa tilanteissa. Nämä epätavalliset aiheet muistuttavat paljolti tiettyjä fantasiaa viljeleviä suuntauksia (surrealismi, art fantastique, jne.), mutta ennen kaikkea ne viittaavat vuosisatoja vanhaan skandinaaviseen perinteeseen, jossa lokiikan säännöistä ei juuri piitata, vaan taiteilijan mielikuvitus saa määrärä komposition ja muodon. Näistä taiteilijan omaperäisistä koosteista ei puutu koomisiakaan piirteitä, vaikkei taiteilija ole suoranaisesti tarkoittanut niitä sellaisiksi.

Viime vuosina on piirrosvaiheen itsenäisyys tai jonkinlainen itseisarvo vähentynyt Helgi Þorgils Friðjónssonin teoksissa ja hahmot ovat nyt pitemmälle muokattuja ja jopa lihallisempia. Samalla teoksissa on vähemmän kiihkeän railakasta leikittelyä. Jyrkkien värivastakohtien käyttö ja raaka materiaalinkäsittely ovat vaihtuneet viimeistelyksi ja lempeämmiksi värisävyiksi. Kiusoittelevan uhmakkaat hahmot ja aissteja kiihottavat tilanteet ovat antanneet tietä kätketyn todellisuuden kuvaukselle. Näissä teoksissa vallitsee ihmeellinen rauha. Kalpeita hahmoja istuu tai seisoo usein kummallisissa asennoissa keskellä lempeätä luontoa. Toisia leijailee ilmassa. Joukossa on lapsia ja vain puliksi ihmishahmoisia olentoja. Näemme makuhermoja kutkuttavia hedelmäsetelmia ja ihania kukkia. Eläimet kulkevat vapaina. Mitään ei tapahdu, on vain myyttisen ajattomuuden taivaallinen rauha.

Helgi Þorgils Friðjónsson on pystynyt luomaan persoonallisen ja itsenäisen kuvamaailman, jossa elämä näyttää olevan täydellisessä tasapainossa. Aluksi katsojasta tuntuu, että kaikki kuvissa ylistää klassista rauhaa etäisessä luvatussa maassa, joka paljolti kyllä muistuttaa Islannin luontoa. Maiseman pehmeät ja kaarevat ääriviivat ja rauhalliset, toinen toisiinsa maan näyttämään ihmeen kauniilta. Leppeä ilma tai ilman puuttuminen korostaa tätä rauhaa. Kuvien valkoiset (puhtaat) hahmot eivät ilmaise mitään sisäisestä todellisuudesta. Ne vain ovat tässä onnen tyyssijassa, jossa on useita viittauksia kulttuurihistoriaan: ruukut ja maljakot symboloivat kulttuuria ja ihmisen läsnäoloa; niissä on virvoittavia juomia yltäkylläsyyden merkkinä. Tasainen valo tuo mieleen renessanssin taiteen, samoin valkoiset vartalot ja niiden suhde hedelmiin, jotka ovat täynnä symbolista merkitystä. Kuvan maailma vaikuttaa usein samalla tavoin kuin ajan ja paikan ulkopuolella oleva näyttämö, jolla mitkään rajat eivär kahlitse ihmistä. Kaikkien - ihmeolentojen, ihmisten ja eläinten-välillä näyttää vallitsevan sopusointu. Lintu, joka esiintyy monissa Helgi Þorgils Friðjónssonin kuvissa, lentää vapaana. Se on yhtä vapaa kuin ihminen näyttää olevan tässä paratiisissa.

Lähemmin tarkasteltuna ilmenee kuitenkin, ettei kaikki ole sitä, miltä näyttää; kuvien maailma muuttuu levottomaksi ja epäilys valtaa katsojan mielen. Yksinkertaisen ja viehättävän pinnan alla on kaikki valjastettu uhmaamaan ja särkemään kuvien taivaallinen olotila. Kompositio on petollinen. Se kyllä henkii perinteistälujuutta ja rauhaa, mutta kuvissa ei ole lainkaan vaaka- ja pystysuoria tai pyramidinkuotoisia voimia kannattamassa sitä. Kompositio on avoin ja epävakaa, ja siten se korostaa levottomuutta, jota kuvista alkaa lähemmässä tarkastelussa aistia. Vähitellen katsoja huomaa, ettei hahmojen välillä ole juuri minkäänlaisia siteitä; vain muutamissa kuvissa on havaittavissa lähes mitätön kosketus. Ihmisten katseet eivät kohtaa ja usein näyttää siltä , etteivät he ole tietoisia toistensa olemassaolosta. Katsoja aistii omiin ääriviivoihinsa suljetun ihmisen yksinäisyyden. Ääriviivojen korostaminen, joka on aina ollut Helgi Þorgils Friðjónssonin taiteen tuntomerkki, korostaa ihmisten välistä ja ihmisten ja luonnon välistä juopaa. Ja alastomuudesta ja miehen ja naisen läsnäolosta huolimatta seksuaalisuus on poissa. Jopa lapset, jotka voitaisiin tulkita rakkauden hedelmiksi, ovat lähemmin tarkasteltuina lähinnä pikku aikuisia. Myös miehen ja naisen ruumiit näyttävät tässä sukupuolettomassa maailmassa ihmenn samanlaisilta. Miehen ja naisen vastakohtaisuudesta syntyvän seksuaalisen latauksen vähentämiseksi on tahty kaikki mahdollinen. Siten ihmisen eristäytyneisyys korostuu entisestään.

Ihmisten vartalot on muutettu sellaisiksi, etteivät ne vastaa katsojan vartaloa. Piittaamattomuus perinteisistä suhteista ja perinteisestä ruumiinrakenteesta palvelee tekijän taiteellisia intetioita ja luo eristäytueen kuvamaailman.

Nyt olemmekin päässeet Helgi Þorgils Friðjónssonin teosten pääteemaan: ihmisen yksinäisyyteen. Vaikka kaikki näyttää elävän täydellisessä sopisoinnussa ja kauneus on taideteoksen korkein päämäärä, monet seikat korostavat ihmisen eristäytyneisyydestä kertovaa pohjasäveltä. Helgi Þorgils Friðjónssonin ihmisillä ei ole juuri mitää yhteistä. He ivat sisäänpäin kääntyneitä ja iättömiä ja katsoja epäilee, jakavatko he ylipäänsä saman tilan. He tuijottavat katsojaa tyhjin silmin, ikään kuin he olisivat vajonneet omiin

Obwohl alles in vollkommener Harmonie zu leben und das Ästhetische das höchste Ziel des Kunstwerks zu sein scheint, ist vieles, was den Unterton des Werkes stützt, der den Mangel an Kommunikation und die Isolation des Menschen zum Thema hat. Die Menschen im Werk Helgi Th. Fridjónssons haben so gut wie nichts gemeinsam. Sie sind introvertiert, ohne Alter und wir sind im Zweifel darüber, ob sie überhaupt den gleichen Raum mit sich teilen. Sie starren ausdruckslos und mit leerem Blick auf den Betrachter, so als ob sie in ihren eigenen Gedanken festgefahren wären und die Verbindung zur Außenwelt verloren hätten. Und der Betrachter wird von Unbehagen erfaßt, einem Unbehagen, das fast in allen Werken des Künstlers zu spüren ist. Überall begegnen wir dem gleichen Zustand, dem Zustand der Leere und der Sinnlosigkeit, der den Menschen tiefer und tiefer in den Abgrund der Absurdität drängt. Diese Erkenntnis des Betrachters von der Isolation des Menschen wird noch stärker und tragischer in Betrachtung jener Bilder, in denen halbmenschliche Gestalten die Gefangenen ihrer eigenen absonderlichen Körper sind.

In den Werken Helgi Th. Fridjónssons regiert die Stille. Menschen und Gestalten stehen dem Betrachter gegenüber als hätten sie etwas verloren, vielleicht ihre Kultur oder den Glauben an sich selbst und was zurück bleibt ist erbarmungsloser, beklemmender Zweifel.

Gunnar B. Kvaran

FRELSI FREEDOM VAPAUS FREIHEIT
1988
154 x 147 cm

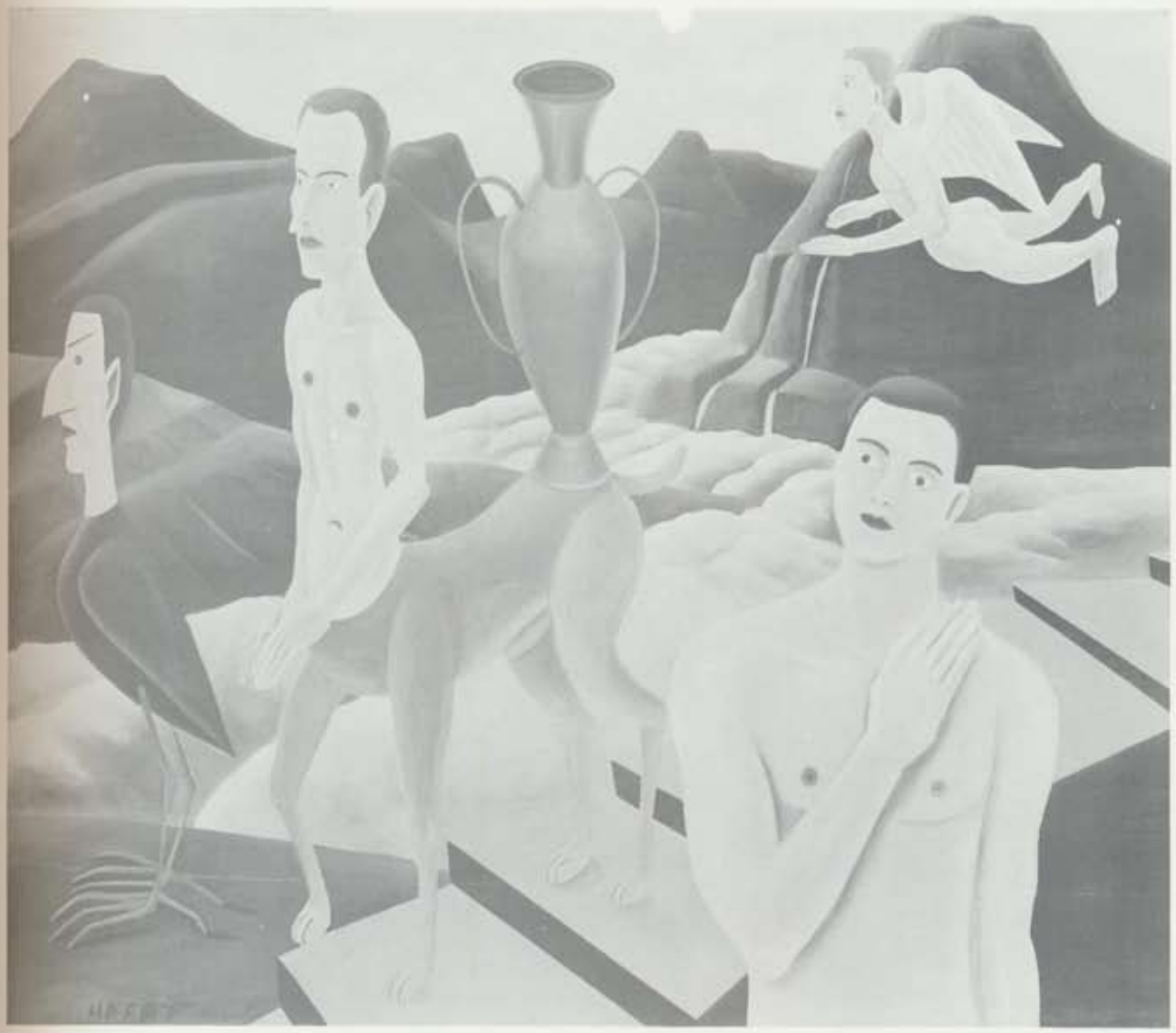

HPF 88

VÆNGBROTINN EINHYRNINGUR
A BROKEN-WING UNICORN
SIIPIRIKKO YKSISARVINEN
EINHORN MIT GEBROCHENEM FLÜGEL

1988
150 x 120 cm

DALALÆÐA VALLEY FOG USVA BODENNEBEL
1987
147 x 170 cm

Í LEIT
AÐ NÝJUM HEIMI

IN SEARCH
OF A NEW WORLD

UUTTA
MAAILMAA ETSIMÄSSÄ

AUF DER SUCHE
NACH EINER NEUEN WELT

1988

185 x 150 cm

RÍKI POSIDONS POSEIDON'S KINGDOM POSEIDONIN VALTAKUNTA REICH DES POSEIDONS
1988
200 x 160 cm

UPPHAF BEGINNING ALKU ANBRUCH
1987
100 x 120 cm

UNGIR DRENGIR YOUNG BOYS NUORUKAISIA JUNGE KNABEN
1988
127 x 105 cm

DANS UNDIR REGNBOGANUM
DANCE UNDER THE RAINBOW
TANSSI SATEENKAAREN ALLA
TANZ UNTER DEM REGENBOGEN

1988
190 x 140 cm

UNDIR JÖKLI OG HRAUNI I
BENEATH GLACIER AND LAVA I
JÄÄTIKÖN JA LAAVAN ALLA I
UNTER GLETSCHER UND LAVA I

1988
200 x 140 cm

VERND II PROTECTION II SUOJELUS II SCHUTZ II
1988
200 x 140 cm

VORDANS III A SPRING DANCE III KEVÄTTANSSI III FRÜHLINGSTANZ III
1988
200 x 140 cm

GRÆNA VERÖLD IV THE GREEN WORLD IV VIHREÄ MAAILMA IV GRÜNE WELT IV
1988
200 x 140 cm

GULLSKÝ GOLD(EN) CLOUD KULTAPILVET GOLDENE WOLKE
1988
50 x 68 cm

SÓLARLAGSBLÓM SUNSETFLOWER AURINGONLASKUNKUKKA SONNENUNTERGANGSBLUME
1988
50 x 65 cm

GRÎMAN THE MASK NAAMIO DIE MASKE
1988
187 x 149 cm

FÆÐING - NÝTT LAND BIRTH - NEW LAND SYNTYMÄ - UUSI MAA GEBURT - NEULAND
1988
180 x 200 cm

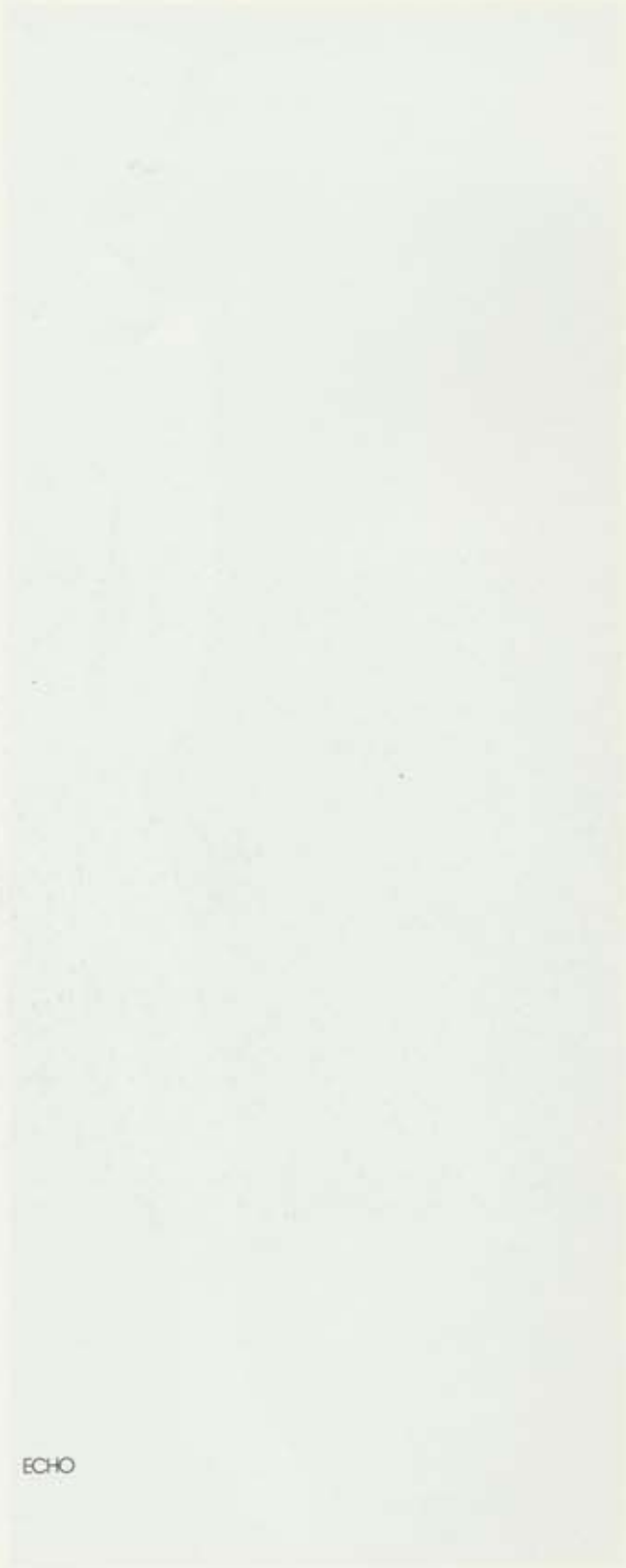

KYRRALÍFSMYND STILL LIFE ASETELMA STILLEBEN
1987
72 x 240 cm

KVÖLDSTILLA EVENING CALM ILLAN RAUHA ABENDRUHE
1989
182 x 72 cm

BERGMÅL ECHO KAIKU ECHO
1988
183 x 124 cm

GRÁR DAGUR GRAY DAY HARMAA PÄIVÄ GRAUER TAG
1988
150 x 120 cm

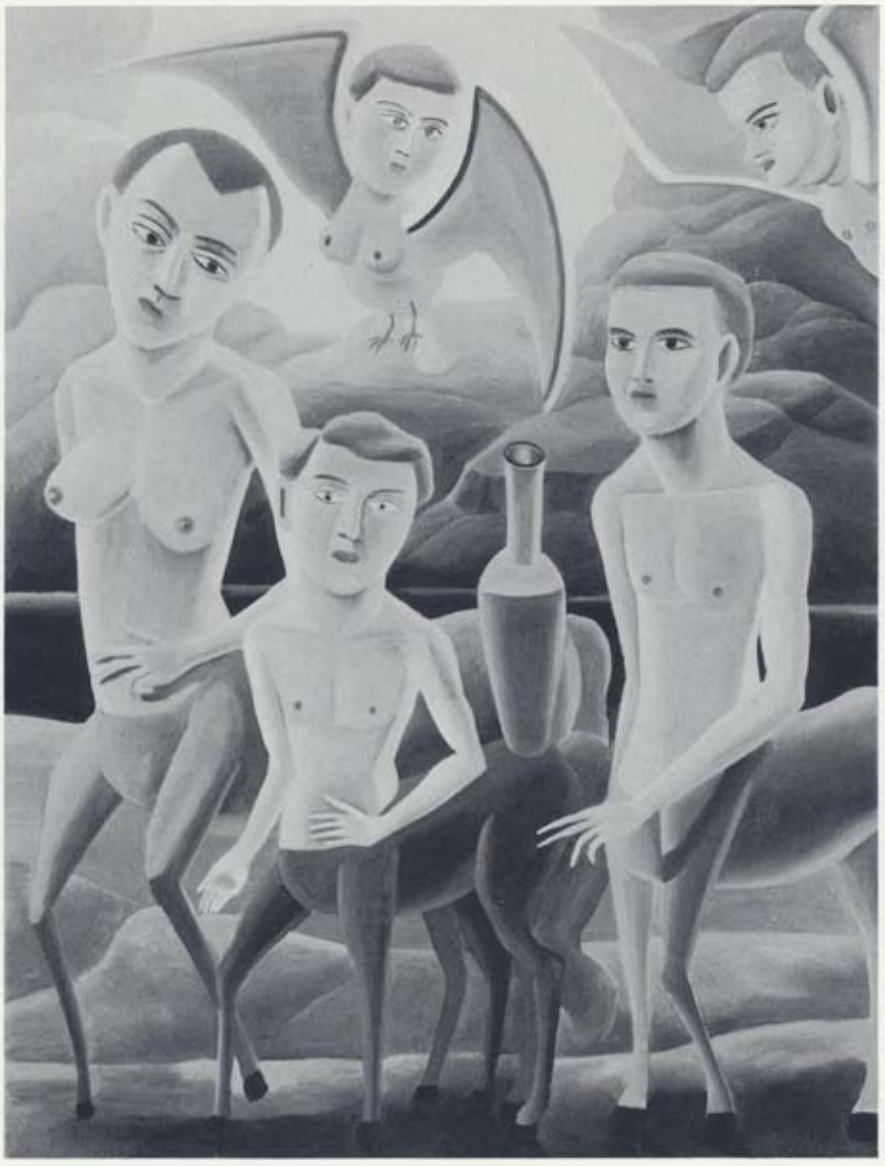

UNDIR VERNDARVÆNG ALMÆTTISINS
1988
69 x 90 cm

UNDER THE PROTECTIVE WING OF THE ALMIGHTY

KAIKKIVALLAN SIIPIEN SUOJASSA

UNTER DEN FITTICHEN DES ALLMÄCHTIGEN

HAMINGJA LÍFS LIFE'S HAPPINESS ELÄMÄN ONNI GLÜCK DES LEBENS
1988
88 x 54 cm

SPEGLUN NORÐURSSINS NORTHERN MIRROR POHJOISEN HEIJASTUS DIE SPIEGELUNG DES NORDENS
1989
145 x 105 cm

FORNT VÉ ANCIENT SANCTUARY MUINAISPYHÄKKÖ ALTERTÜMLICHES HEILIGTUM
1988
204 x 165 cm

HELGI ÞORGILS FRIÐJÓNSSON

Fæddur 1953 og uppalinn í Búðardal, Dalasýslu.

Stundaði nám við Myndlista- og handíðaskóla Íslands 1971-'76, og síðan við De Vrije Academie, Haag í Hollandi 1976-'77, og loks við Jan Van Eyck Academie í Maastricht, Hollandi, 1977-'79.

Helgi hefur verið kennari við Myndlista- og handíðaskóla Íslands frá 1980; hann var gestakennari við Stadts Academie í Osló í Noregi 1985.

Born in Búdardalur, West Iceland, in 1953.

Studied at the Icelandic College of Arts and Handicraft, 1971-76;
De Vrije Academie, The Hague, Netherlands, 1976-77; and Jan Van Eyck
Academie, Maastricht, Netherlands, 1977-79.
Helgi Thorgils Fridjónsson has taught at the Icelandic College of Arts and Handicraft since 1980, and was visiting lecturer at the Stadts Academie, Oslo, Norway, in 1985.

Syntynyt Búðardalurissa v. 1953

Opiskellut Islannin kuvataide-ja käsityökoulussa 1971-76. De Vrije Academiessa Haagissa Hollannissa 1976-77 ja Jan Van Eyck Academiessa Maastrichtissa Hollannissa 1977-79.

Toiminut opettajana Islannin kuvataide-jakäsityökoulussa vuodesta 1980; vierailevana opettajana Stadts Academissa Oslossa v. 1985.

geboren 1953 in Búdardalur, Dalasýsla.

Von 1971-'76 Besuch der Kunst- und Gewerbeschule Islands, anschließend von 1976-'77 Studium an der De Vrije Academie in Haag, Holland und schließlich von 1977-'79 Studium an der Jan Van Eyck Academie in Maastricht, Holland.

Helgi Th. Fridjónsson ist seit 1980 als Lehrer an der Kunst- und Gewerbeschule Islands tätig und war 1985 Gastdozent an der Stadts Academie in Oslo.

Helstu einkasýningar/Selected private exhibitions/
Tärkeimmät yksityisnäyttelyt/
Wichtigste Privatausstellungen:

Kjarvalsstaðir, Reykjavík, 1989.
Nordiskt Konstcentrum, Sveaborg, Helsinki, Finnlandi, 1989.
Galerie Nemo og Museum der Stadt í Eckernförde, V-Þýskalandi, 1989.
Rovaniemi Taidemuseo, Rovaniemi, Finnlandi, 1989.
Galerie World's End, Kaupmannahöfn, Danmörku, 1988.
Overgaden, Kaupmannahöfn, Danmörku, 1988.
Galerie Leger, Malmö, Svíþjóð, 1988.
Galerie Brigitta Rosenberg (ásamt Peter Angermann), Zürich, Sviss, 1988.
Kjarvalsstaðir, Reykjavík, 1987.
Slunkaríki, Ísafirði, 1987.
Galerie Nemo, Eckernförde, V-Þýskalandi, 1987.
Kjarvalsstaðir (ásamt Kristni G. Harðarsyni og Daða Guðbjörnssyni), Reykjavík, 1986.
Studio Arti Visive, Siracusa, Ítalíu, 1985.
Galerie Leger, Malmö, Svíþjóð, 1985.
Gallerí Mokka (ásamt Kristni G. Harðarsyni), Reykjavík, 1985.
Galerie Brigitta Rosenberg, Zürich, Sviss, 1984.
Galerie Barbar, Stokkhólmi, Svíþjóð, 1984.
Listmunahúsið, Reykjavík, 1984.
Galerie Harmuth Beck, Erlangen, V-Þýskalandi, 1983.
Nýlistasafnið, Reykjavík, 1983.
Centro D'arte Contemporaneo, Siracusa, Ítalíu, 1982.
Rauða Húsið, Akureyri, 1981.
Norræna Húsið, Reykjavík, 1981.
Citta de Noto, Siracusa, Ítalíu, 1981.
Galerie Neude, Utrecht, Hollandi, 1980.
Gallerí Suðurgata 7, Reykjavík, 1980.
Galerie Partikel, Luzern, Sviss, 1979.
Gallerí SÚM, Reykjavík, 1978.
Galerie Lóa, Haarlem, Hollandi, 1978.
Gallerí OUTPUT, Reykjavík, 1975.

Helstu samsýningar/Major group exhibitions/
Tärkeimmät yhteisnättelyt/
Wichtigste Gemeinschaftsausstellungen:

Nutidskunst fra Jytte og Jarl Borgens Samling, Kunstforeningen, Kaupmannahöfn, Danmörku, 1989.
Nutidskunst fra Jytte og Jarl Borgens Samling, Silkeborg Kunstmuseum, Silkeborg, Danmörku, 1989.
Maðurinn í forgrunni, Kjarvalsstaðir, Reykjavík, 1988.
Ny islandsk kunst, Sopienholm, Lyngby, Danmörku, 1988.

KJARVALSSTAÐIR, REYKJAVIK

06.05.-21.05.1989

NORDISKT KONSTCENTRUM, SVEABORG,
FINNLANDI

16.06.- 20.08.1989

GALERIE NEMO/MUSEUM DER STADT I
ECKENFÖRDE, V-ÞÝSKALANDI

29.09.-03.11.1989

ROVANIEMI TAIDEMUSEO, ROVANIEMI,
FINNLANDI

07.12.-07.01.1990